

Regionaal Actieplan beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023 tot 2030 – Dunea en Provincie Zuid-Holland

1. Inleiding

Dit actieplan geeft inzicht in de beschikbaarheid van drinkwaterbronnen voor het drinkwaterbedrijf Dunea in de provincie Zuid-Holland. Knelpunten tot 2030, effecten van knelpunten (vóór en na 2030) en oplossingsrichtingen komen in beeld. Doel van het actieplan is om het bestuurlijke gesprek te faciliteren en om op lokaal en regionaal niveau partijen te bewegen de juiste acties te nemen. Voor knelpunten die uitsluitend op landelijk niveau oplosbaar zijn, worden bestuurders op rijksniveau aangesproken in het overkoepelende Actieprogramma.

De opgave in dit regionaal actieplan is gebaseerd op het RIVM-rapport van april 2023 en waar nodig geactualiseerd met interviews gehouden tweede helft 2023 met vertegenwoordigers van Dunea en de provincie Zuid-Holland. De focus ligt op acties met effect op de periode vóór 2030. Voor oplossingen die pas effect hebben na 2030 zijn veelal ook vóór 2030 acties nodig: die worden ook benoemd. Het plan is akkoord bevonden door provincie en drinkwaterbedrijf.

Maatregelen met betrekking tot waterbesparing zijn zeker ook nodig, maar maken geen deel uit van het regionaal actieplan. Deze zijn onderdeel van het nationaal plan van aanpak Waterbesparing.

Hoofdstuk 2 schetst een beeld van de urgentie rond de beschikbaarheid van drinkwaterbronnen tot 2030 in de provincie Zuid-Holland en het verzorgingsgebied van Dunea. De benodigde productiecapaciteit tot 2030 en lopende acties om daaraan te voldoen komen in hoofdstuk 3 aan bod. Knelpunten die de realisatie belemmeren, oplossingen, acties en status staan in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 zijn de conclusies weergegeven.

2. Urgentie

Voor de provincie Zuid-Holland en Dunea is sprake van een *hoog urgente situatie*. Zowel vóór als na 2030 verwacht men voor de regio watertekorten.

Veel drinkwaterbedrijven houden een operationele reserve aan van 10% om geen tekorten te hebben bij onverwachte schommelingen in de vraag. Dunea wil graag aansluiten bij de landelijke lijn, maar dat lukt niet vóór 2030. Tot 2030 heeft Dunea minder dan 5% operationele reserve (OR). Dat dit tot kritieke situaties kan leiden bleek tijdens de droge zomer van 2018. Dunea moest toen de volledige operationele reserve opmaken.

Met een tijdige uitvoering van het programma Drinkwater voor de Toekomst (toelichting hieronder) is er voldoende productiecapaciteit tot 2030, met afhankelijk van de realisatiesnelheid een OR onder of rond de 5%. Er is dus een plan, maar de urgentie zit in het tijdig kunnen realiseren van dat plan.

Toelichting aanpak

Dunea is samen met de omgeving bezig met het programma [Drinkwater voor de Toekomst](#). Daarmee geeft Dunea invulling aan de toekomstige vraag en het voorkómen van tekorten langs twee lijnen:

- 1) Verkleinen van de opgave met waterbesparing in het deelprogramma 'Bewust en Duurzaam Watergebruik' en met inzet op een bronaanpak met het deelprogramma 'Schone bronnen'; (beide lijnen liggen buiten scope van dit actieprogramma)
- 2) Investeren in het drinkwatersysteem tot 2030 door het verbeteren en uitbreiden van het bestaande Rivier-duinsysteem. Vervolgens in/na 2030 door het toevoegen van nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken. En na 2040 door de twee systemen slim te combineren tot een hybride systeem.

3. Opgave en lopende maatregelen

Doel van dit hoofdstuk is het geven van inzicht in de kwantitatieve opgave om in 2030 te beschikken over voldoende productiecapaciteit en inzicht in de acties (maatregelen) die ervoor moeten zorgen dat de productiecapaciteit daadwerkelijk beschikbaar is in 2030. Dat is het vertrekpunt om te toetsen of lopende maatregelen toereikend zijn om het verschil tijdig te overbruggen.

3.1 Noodzakelijke productiecapaciteit tot 2030

In tabel 1 is de opgave voor de benodigde extra productiecapaciteit tot 2030 voor Dunea weergegeven. De getallen in deze tabel zijn gebaseerd op de vraagprognose in 2021 van Dunea. De vraagprognose wordt ieder jaar geüpdatet en zal dus variëren.

Tabel 1 Opgave voor Dunea tussen 2023 en 2030 (in miljoen m3 per jaar)

Prognose noodzakelijke productiecapaciteit in 2023	Prognose noodzakelijke productiecapaciteit in 2030	Toename benodigde productiecapaciteit tussen 2020 en 2030	Operationele reserve (OR, %)
88,1 RIVM: 86,1 in 2020	93,3 inclusief 5% OR RIVM: 93,3 – 97,7 incl. 10%	9,6	5% tot 2030 10% vanaf 2030

Om in 2030 te beschikken over voldoende capaciteit moet Dunea 9,6 Mm3 per jaar extra realiseren. De prognose van 9,6 Mm3 per jaar is gebaseerd op de vraagprognose in 2021 en afkomstig uit genoemd RIVM-rapport, april 2023 (tabel 6, p42). Deze is vertaald naar noodzakelijke productiecapaciteit. De operationele reserve (OR) is daarin meegenomen. Dunea hanteert een OR van 5% tot 2030. De OR wordt opgehoogd naar 10% vanaf 2030.

Het programma 'Drinkwater voor de Toekomst' levert voldoende om in theorie de toekomstige watervraag te dekken. Praktisch gezien lukt het echter niet om de ingezette programma's tijdig te realiseren. Dunea is daarbij mede afhankelijk van derden zoals provincie, gemeenten en waterbeheerders.

Consequentie tot 2030 is dat de operationele reserve in de meeste jaren onder de 5% blijft en er bij

grote schommelingen in de drinkwatervraag tekorten kunnen ontstaan. Het risico dat de verwachte tekorten in praktijk ook echt ontstaan, hangt af van een combinatie van factoren zoals het optreden van langdurige piekvraag bijvoorbeeld in een extreem droog voorjaar, hoe de vakantieperiode en vrije dagen vallen, de aanvoer van rivierwater naar het duin, of er op dat moment onderhoud wordt gepleegd, of onderdelen uit bedrijf zijn, of er problemen zijn bij de buurbedrijven etc. Het is voor Dunea nu niet mogelijk om deze kans in te schatten.

De verwachte drinkwatervraag loopt na 2030 verder op naar ongeveer 100 Mm³ in 2040. In de tussentijd wordt gewerkt aan het invullen van de verwachte vraag. Als dat niet lukt is er sprake van tekorten. In de vraagprognose is rekening gehouden met een voorzichtige waterbesparing van 119 liter per persoon per dag in 2023 naar 109 liter in 2050.

3.2 Maatregelen voor voldoende productiecapaciteit tot 2030

Tot en met 2030 ligt bij Dunea de prioriteit voor realisatie van 9,6 Mm³ per jaar extra op:

- Renovatie en uitbreiding van het rivier-duinsysteem in programma Berkheide;
- Maatregelen die tijdelijk extra productiecapaciteit leveren zoals inkoop bij buurbedrijven en tijdelijk extra diep winnen in duingebied Meijndel.
- Realisatie van nieuwe bronnen en zuiverings-technieken

Met uitbreiden en verbeteren van het bestaande Rivier-duinsysteem met maatregelen in Berkheide en Meijndel investeert Dunea in vergroten van de betrouwbaarheid, beschikbaarheid en robuustheid van het huidige Rivier-duinsysteem.

In onderstaande tabel 2 is een samenvatting van de geplande structurele maatregelen (projecten) opgenomen. Die zorgen samen voor een toename in capaciteit van 9,6 Mm³ per jaar.

Tabel 2 Structurele maatregelen voor realisatie noodzakelijke productiecapaciteit vóór 2030

	Locatie drinkwater-productie	Extra capaciteit (in Mm ³ /jaar)	Wanneer gerealiseerd	Met wie	Noodzakelijke activiteiten in voorbereiding + status tussen ()
1	Berkheide	+ 5,5 (OR = 5%)	Eind 2029	Provincie Zuid-Holland, OD Haag-landen, gemeente Wassenaar	Vergunningen en ontheffingen Wet Natuurbescherming (incl. stikstof) en Omgevingswet (omgevingsproces loopt; vergunningen aangevraagd; loopt achter op planning).
2	Realisatie van nieuwe bronnen en zuiverings-technieken	+ 5 (OR = 10%)	In 2030	Provincie Zuid-Holland, OD Haaglanden, gemeenten Wassenaar, Den Haag, Katwijk en Leidschendam-Voorburg, RWS, HH Rijnland en HH Delfland	mer traject, Vergunningen en ontheffingen Wet Natuurbescherming (incl. stikstof) en Omgevingswet (omgevingsproces en mer traject loopt).
	Totaal	> 9,6	2030		

Tabel 3 Tijdelijke maatregelen voor realisatie noodzakelijke productiecapaciteit vóór 2030

	Locatie drinkwater-productie	Extra capaciteit (in Mm ³ /jaar)	Wanneer gerealiseerd	Met wie	Noodzakelijke activiteiten in voorbereiding + status tussen ()
--	------------------------------	---	----------------------	---------	--

3	Meijendel	+ 2	2024	Provincie Zuid-Holland, OD Haaglanden, gemeente Wassenaar	Tijdelijke extra diepe winvergunning Waterwet (aanvraag wordt dit jaar ingediend)
4	Inkoop buur- bedrijven	+0,5 +1,0	2024 2025	Oasen Evides	Tijdelijke extra inkoop (gerealiseerd)
	Totaal	+ 3,5	< 2030		

Maatregel Berkheide

Voldoende productiecapaciteit in 2030 is alleen haalbaar wanneer bij de uitvoering geen vertraging ontstaat in de planning. Voor Berkheide loopt Dunea ruim 1 jaar achter op de planning (peiljaar: 2023). De geplande 5% operationele reserve wordt in 2024 niet gehaald. Echter in 2023 is de vraag 4% achter gebleven op de prognose en daarmee zijn we in 2023 toch op een OR van 6,6% uitgekomen. Hoe dat in 2024 gaat uitpakken is niet te voorspellen.

Kader

Dunea participeert met de provincie Zuid-Holland in een traject Waterwetvergunning nieuwe stijl. Die richt zich op doelvoorschriften en monitoren van effecten, niet op middelvoorschriften. Deze actualisatie van de Waterwetvergunning kan bijdragen aan meer flexibiliteit in het duingebied.

Maatregel Realisatie van nieuwe bronnen en zuiverings-technieken

Voor 2030 zet Dunea in op de realisatie van drinkwater uit de maatregel 'nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken'. De gewenste extra capaciteit in 2030 is orde grootte 5 Mm³ per jaar. Ook daar zijn knelpunten. Er is nu actie nodig om in 2030 over deze extra capaciteit te beschikken.

Dunea werkt daarom aan een mer traject voor aanvullende bronnen en onderzoekt daarin o.a. regionaal oppervlaktewater, brak grondwater en zeewater. De aanvullende bron zal in 2030 beschikbaar moeten zijn. Dit vraagt om watervergunningen, reserveringen in ruimte boven- en ondergronds voor leidingen en productielocaties en om een oplossing voor het restproduct van de intensievere zuivering (concentraat, brijn). Ook moet er een keuze gemaakt worden voor de mate van bescherming van deze nieuwe bronnen.

3.3 Maatregelen ten behoeve van voldoende productiecapaciteit vanaf 2030

Doorlopende maatregel – ook na 2030 - is het duurzaam inzetbaar houden van bestaande grond- en oppervlakte waterwinningen wat betreft kwantiteit én kwaliteit. Dat vraagt om transitie naar een toekomstbestendig watersysteem en steviger inzet op schone bronnen. Ook vraagt het grote investeringen in bijvoorbeeld transportleidingen en zuiveringen. Verdere uitbreiding van infiltratie via het duin ná 2030 is geen optie. Dat zit al in 2030 aan de grenzen van wat het ecosysteem aan kan. Het duin kan in de toekomst wel een grotere functie gaan vervullen als voorraad en overbrugging van droge periodes, wellicht ondersteund met winning van brak water.

Daarnaast wordt de extra vraag tussen 2030-2040 opgevangen door verder uitbreiding van het systeem van nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken. In 2040 zal dit programma in totaal 10 Mm³ per jaar extra water opleveren.

Na 2040 zal Dunea langzaam toegroeien naar een hybride systeem: een optimale combinatie van het huidige Rivier-duinsysteem (waarin natuurlijke processen centraal staan) en het systeem van nieuwe bronnen met membraanfiltratie (waarin de techniek centraal staat). Met de duinen realiseert Dunea

onder meer voorraadvorming, temperatuurafvlakking en stabiele zuivering; nieuwe zuiveringstechnieken helpen tegelijkertijd om een passend antwoord te vinden op bijvoorbeeld nieuwe opkomende stoffen. Deze keuze past ook bij de natuurdoelstelling van Dunea.

4. Knelpunten, oplossingen, acties en actiehouders

Dit actieplan brengt de benodigde acties in beeld om in 2030 te kunnen voldoen aan de verder toenemende watervraag. Tegelijkertijd wordt ook nu al gewerkt aan de opgave om ná 2030 voldoende drinkwater te kunnen leveren.

Op hoofdlijnen zijn dit de 10 knelpunten en maatregelen:

1. Geen tijdige vergunningverlening – specifiek: Omgevingswet N2000-activiteit en Flora- en fauna activiteit
Maatregel: Versnellen en verbeteren proces vergunningen natuur door zowel Dunea als ODH
2. Regie besluitvorming – specifiek: de processen met stakeholders om te komen tot keuzes en besluitvorming over beschikbare ruimte en beschikbaar water vragen veel tijd met als risico dat er geen tijdige besluitvorming kan plaatsvinden over een voorkeursalternatief.
Maatregel: Betere afspraken over de regie op bestuurlijke besluitvorming mer procedure DWT 2030-2040
3. Waterverdeling – specifiek: besluitvorming over zoet waterverdeling in deltaprogramma is nodig voor lange termijn bronkeuze
Maatregel: Toekomstige drinkwatervraag Dunea meenemen in besluitvorming
Zoetwaterverdeling west-NL na 2040 in Deltaprogramma
4. Restroom concentraat – specifiek: ontbreken van toepasbaar beleid voor lozing concentraat bij drinkwaterproductie (i.v.m. gebruik membraanzuivering)
Maatregel: PZH en Dunea agenderen bij het Rijk en organiseren regionale afstemming over restroomlozing met Bevoegde Gezagen;
5. Bronbescherming – specifiek: er is nog geen beschermingsniveau vastgesteld voor nieuwe bronnen.
Maatregel: PZH, waterschap en Dunea bepalen na keuze VKA het beschermingsniveau van de nieuwe bronnen Dunea.
6. Capaciteit – specifiek: tekort aan (voldoende) mensen en expertise bij PZH, Dunea en partners voor drinkwateropgave
Maatregel: Aandacht voor voldoende capaciteit op het drinkwaterdossier bij provincie, Dunea en partners.
7. Visie/ strategie drinkwater – specifiek: drinkwater is niet meer business as usual; verbeteren is onvoldoende, drinkwatertransitie is nodig
Maatregel: Opstellen/ herijken drinkwaterstrategie voor provincie Zuid-Holland

8. Regie drinkwateropgave – specifiek: Drinkwater is niet meer business as usual; verbeteren is onvoldoende, drinkwatertransitie is nodig Maatregel: Inrichten ambtelijke regionale regietafel realisatie extra drinkwatercapaciteit, inclusief bestuurlijke escalatie
9. Ruimtelijke inpassing – specifiek: beschikbare ruimte en water voor bronnen en zuivering zijn schaars.
Maatregel: PZH, Dunea en overheden borgen drinkwateropgave in planvorming
10. Waterbesparing
Maatregel: doorzetten op opstellen en uitvoering van het Nationaal plan van aanpak waterbesparing

In tabel 3 zijn de prioritaire knelpunten, oplossingen/acties, niveau acties en actiehouders die gelden voor specifieke en voor alle productielocaties verder uitgewerkt. Er is onderscheid gemaakt tussen acties die nationaal geregeld worden en die regio specifiek zijn.

Tabel 3 Prioritaire knelpunten, acties, niveau acties en actiehouders op drie niveaus (tot 2030)

Programma- onderdeel	Prioritaire knelpunt(en)	Oplossingen en acties	Niveau actie	Actiehouder(s)
1 Programma Berkheide (onderdeel van Programma Drinkwater nu – 2030)	Vergunningen → geen tijdige vergunningverlening – specifiek: Omgevingswet N2000-activiteit en Flora- en fauna activiteit	1.1 Versnellen en verbeteren proces vergunningen natuur door zowel Dunea als ODH Versnellen en verbeteren proces vergunningen natuur De realisatie van programma Berkheide is enkele jaren geleden gestart. Er is in totaal 7 miljoen m3 extra drinkwater nodig; er is nu circa 2 miljoen m3 extra drinkwater gerealiseerd. Uiterlijk in 2030 moet de renovatie/ uitbreiding van winningen voor de overige 5 miljard extra drinkwater gerealiseerd zijn. Hiervoor zijn vergunningen nodig voor minimaal 8 projecten t.b.v. renovatie/ uitbreiding winningen. Procesafspraken Er is nauwe samenwerking tussen de omgevingsdienst en Dunea om het vergunningenproces t.b.v. realisatie programma Berkheide zo goed en snel mogelijk doorgang te laten vinden. Dit heeft geresulteerd in een aantal vergunningen dat inmiddels zijn verleend en afspraken over een aantal vergunningen die de komende jaren nog moeten worden gerealiseerd. In dit actieplan wordt commitment uitgesproken om ook de komende tijd tot besluiten te kunnen komen voor de resterende vergunningen. Hiervoor zijn de volgende afspraken gemaakt ¹ : ➤ Jaarlijks bepalen Dunea, ODH en PZH <u>uiterlijk in december</u> de planning voor vergunningverlening realisatie in september in het opvolgende jaar van zowel natuur- als watervergunningen. Bij het vaststellen van die jaarplanning worden ook andere projecten	regionaal	PZH, ODH en Dunea

¹ De afspraken en de planning laten de publiekrechtelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de provincie met betrekking tot de uitvoering van de VTH-taken onverlet.

Programma- onderdeel	Prioritaire knelpunt(en)	Oplossingen en acties	Niveau actie	Actiehouder(s)
		<p>meegenomen (zoals bijvoorbeeld extra diep winnen, winputten Solleveld, overbrugging of mer DWT 2030-2040).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ In december 2024 wordt de planning voor vergunningverlening bepaald voor start realisatie september 2025. ➤ Uiterlijk voorjaar 2029 zijn alle projecten t.b.v. renovatie/uitbreiding winning t.b.v. extra drinkwatercapaciteit gerealiseerd. ➤ Dunea zorgt dat ingediende stukken ten behoeve van de vergunningen compleet zijn en van voldoende kwaliteit. ➤ Voor start realisatie 2024 zijn de volgende afspraken gemaakt: <p><u>Voor de lopende aanvragen van winning 8 en Solleveld is reeds een ontwerpbesluit afgerond. T.a.v. winning 6.1 en 6.3 wordt de urgentie gezien en wordt door zowel Dunea als ODH hun uiterste best gedaan voor versnelde behandeling aanvraag winning 6.1 en 6.3 inclusief tijdig ontwerp- en/of definitief besluit t.b.v. start realisatie in september 2024</u></p> <p>Dit vraagt van ODH, provincie en Dunea:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Een gezamenlijke strakke regie op het proces (ODH, provincie en Dunea) om verdere vertraging te voorkomen b) Eventuele resterende bezwaren die de vergunningverlening in de weg kunnen staan z.s.m. signaleren en gezamenlijk oplossen <p>Inhoudelijk afspraken</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Integraal afwegingskader toepassen. Dunea, ODH en PZH verkennen de waarde van de toepassing van de opgestelde 'Handreiking dwingende reden van groot openbaar belang en hoe de belangenafweging gedaan kan worden' (16 januari 2024)² bij de voorbereiding van de vergunningaanvragen door Dunea en bij de afwegingen die PZH en / of ODH moeten maken in beleid of in de 		

² Deze handreiking is opgesteld door Louis-Philippe Dres - juridisch adviseur bij Vewin (de Vereniging van waterbedrijven in Nederland) - en Warner Mossel - wetgevingsjurist bij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat op de afdeling Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken-. Zij hebben deze juridische analyse geschreven voor ORG-ID ter ondersteuning van het Actieprogramma beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023-2030

Programma- onderdeel	Prioritaire knelpunt(en)	Oplossingen en acties	Niveau actie	Actiehouder(s)
		<p>toetsing op de vergunningen. De handreiking is opgesteld om partijen te helpen bij de afweging van drinkwater als vitale functie met groot maatschappelijk belang, o.a. in juridische procedures, ruimtelijke vraagstukken, inclusief instrumentarium zodat overheden dit afwegingskader toe kunnen passen en invulling kunnen geven aan de Zorgplicht Drinkwater</p> <p>➤ PZH, ODH en Dunea inventariseren en bepalen welke instrumenten ingezet kunnen worden t.b.v. effectieve vergunningverlening. Denk hierbij aan instrumenten zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Vrijstelling soorten → als voorbeeld: mogelijkheden er zijn om voor een vrijstelling met voorwaarden voor de zandhagendis en rugstreeppad in de duingebieden voor de terreinbeheerders b) N2000 beheerplan → Binnen het proces om tot het nieuwe Natura 2000-beheerplan te komen onderzoeken of de werkzaamheden van Dunea binnen het natura 2000 gebied zoveel als mogelijk kunnen worden meegenomen en getoetst binnen het beheerplan, ook op het vlak van beschermde soorten. Vanuit dit proces wordt dan ook duidelijk voor welke activiteiten geheel of gedeeltelijk alsnog een vergunning aangevraagd moet worden. c) Gebiedsgerichte aanpak → richten op populatie <p>Deze instrumenten moeten leiden tot verbeterde vergunningverlening voor start realisatie projecten in september 2025 en daarna.</p>		
<p>2 Programma drinkwatervoorziening van de Toekomst 2030-2040</p>	<p>Regie besluitvorming → Vernippering van zorgplicht voor drinkwater zowel binnen als tussen overheden</p> <p><i>De processen met stakeholders om te komen tot keuzes en besluitvorming over beschikbare ruimte en</i></p>	<p>2.1 Regie op bestuurlijke besluitvorming mer procedure DWT 2030-2040</p> <p>Dunea en PZH hebben allebei een rol en belang bij het aanpakken van de drinkwateropgave. Dunea heeft als initiatiefnemer regie op Programma drinkwatervoorziening van de Toekomst 2030-2040 en faciliteert de mer procedure en het omgevingsproces. PZH zit het bestuurlijke overleg voor en is coördinerend Bevoegd Gezag voor de mer procedure (gedelegeerd aan ODH).</p>	<p>Regionaal</p>	<p>Provincie Zuid-Holland, Dunea, Waterschappen, RWS, gemeenten</p>

Programma- onderdeel	Prioritaire knelpunt(en)	Oplossingen en acties	Niveau actie	Actiehouder(s)
	<i>beschikbaar water vragen veel tijd met als risico dat er geen tijdige besluitvorming kan plaatsvinden over een voorkeursalternatief.</i>	<p>Als er ondanks een goed doorlopen gebiedsproces en heldere beslisinformatie geen zicht is op draagvlak of snelle besluitvorming staat de provincie positief tegenover het nemen van een coördinerende rol om partijen nader tot elkaar te brengen.</p>		
	Waterverdeling → Besluitvorming over zoet waterverdeling in deltaprogramma is nodig voor lange termijn bronkeuze	<p>2.2 Besluitvorming Zoetwaterverdeling west-NL na 2040 in Deltaprogramma</p> <p>Provincie Zuid-Holland en Dunea zorgen ervoor dat de toekomstige drinkwateraanvraag meegenomen wordt in de vraagstukken van het Deltaprogramma zoals de strategische keuzes over de zoetwaterbeschikbaarheid. Voor een investeringsbeslissing is toekomstperspectief nodig voor de waterbeschikbaarheid van een bron.</p>	Regionaal	Deltaprogramma zoet water, PZH, Dunea, Waterschappen, RWS
	Restroom concentraat → Ontbreken van toepasbaar beleid voor lozing concentraat bij drinkwaterproductie (i.v.m. gebruik membraanzuivering)	<p>2.3 Beleid op reststroomlozing (concentraat uit drinkwaterzuivering)</p> <p>Nationaal: Provincie Zuid-Holland en Dunea agenderen bij Rijk, RWS en waterschappen de noodzaak voor beleid op restroomlozing i.v.m. benodigd handelingsperspectief voor lozing van de reststroom bij gebruik van membraanzuivering bij zoet water en/of brak/zout water.</p> <p>Regionaal: Dunea organiseert regionale afstemming over restroomlozing; Provincie Zuid-Holland faciliteert/ondersteunt. Met als doel: in regio alle bevoegde gezagen bij elkaar brengen voor zoeken naar een oplossing</p> <p>a) Uiterlijk in Q4 2024 organiseert Dunea ambtelijke regionale afstemming over restroomlozing; PZH faciliteert/ondersteunt. Met als doel: in regio alle bevoegde gezagen bij elkaar brengen voor zoeken naar een oplossing</p> <p>b) Na de ambtelijke regionale afstemming over restroomlozing PZH en Dunea in Q3 2024 bepalen PZH/ Dunea – inclusief aanpak – wat te agenderen bij Rijk, RWS en waterschappen tav de noodzaak voor beleid op restroomlozing i.v.m. benodigd handelingsperspectief voor lozing van de reststroom bij gebruik van membraanzuivering bij zoet water en/of brak/zout water.</p>	<p>Nationaal +</p> <p>regionaal</p>	<p>Rijk, RWS, DW-bedrijven + waterschappen samen</p> <p>Dunea + PZH + Bevoegde gezagen</p>

Programma- onderdeel	Prioritaire knelpunt(en)	Oplossingen en acties	Niveau actie	Actiehouder(s)
	Bronaanpak → bescherming van nieuwe bronnen	2.4 Beschermingsniveau nieuwe bronnen PZH, waterschap en Dunea bepalen na keuze VKA het beschermingsniveau van de nieuwe bronnen Dunea en PZH en/of het waterschap legt dat indien nodig vast in instrumentarium (na doorlopen van eventueel benodigd gebiedsproces.)	regionaal	Dunea + PZH + waterschap
3	Overkoepelend Capaciteit → Tekort aan (voldoende) mensen en expertise bij PZH, Dunea en partners voor drinkwateropgave	3.1 Versterken capaciteit en expertise voor de drinkwateropgave Aandacht voor voldoende capaciteit op het drinkwaterdossier bij provincie, Dunea en partners. Eventueel opstarten van een uitwisseling/detacheringsprogramma om expertise tussen betrokken organisaties zo optimaal mogelijk te benutten.	regionaal	PZH en Dunea
	Visie/ strategie drinkwater → Drinkwater is niet meer business as usual; verbeteren is onvoldoende, drinkwatertransitie is nodig	3.2 Opstellen/ herijken)drinkwaterstrategie voor provincie Zuid – Holland Gedragen toekomstvisie op drinkwater in Zuid-Holland incl. <ul style="list-style-type: none"> - rolverdeling regulier → invulling zorgplicht bij transitieopgave (spreiding van bronnen voor drinkwater) - rolverdeling bij calamiteiten - samenwerking tussen bedrijven - inzet op waterbesparing en bronaanpak - Integraliteit drinkwateropgaven met andere opgaven zoals woningbouw, energietransitie, stikstof - Monitoring op drinkwater vraag ontwikkeling i.r.t. aanbod → drinkwateropgave. 	regionaal	PZH, samen met Evides, Oasen, Dunea
	Regie drinkwateropgave → De omvang van de drinkwateropgave vraagt om een sterkere regie	3.3. Inrichten ambtelijke regionale regietafel realisatie extra drinkwatercapaciteit, inclusief bestuurlijke escalatie Periodiek ambtelijk overleg tussen PZH en Dunea met als doel opvolging/monitoring acties uit Actieprogramma t.b.v. realisatie extra benodigde drinkwatercapaciteit. Door bepalen van milestones in de processen kan gemonitord worden of realisatie volgens planning verloopt Specifieke afspraken: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Plannen eerste ambtelijke regionale regietafel medio september. In dit overleg over de volgende punten afspraken maken, zoals: 	regionaal	PZH, Dunea eventueel gemeente/ waterschap, andere belangenpartij betrekken

Programma- onderdeel	Prioritaire knelpunt(en)	Oplossingen en acties	Niveau actie	Actiehouder(s)
		<ul style="list-style-type: none"> ○ Wanneer: 4x per jaar ambtelijk regionale regietafel of indien nodig ○ Wie: Dunea (programmanager Drinkwatervoorziening van de toekomst; SOM); PZH (ambtelijk opdrachtgever/-nemer; drinkwaterdossier) ○ Doel: opvolging/monitoring acties uit Actieprogramma t.b.v. realisatie extra benodigde drinkwatercapaciteit ○ Escalatie: bepalen escalatie/ inzetten bestuurlijke regie ○ Evaluatie/ monitoring: jaarlijks in Q2 evaluatie van de voortgang op de maatregelen in het lopende actieprogramma + inzet regietafel aanscherpen. 		
	<p>Ruimtelijke inpassing → Beschikbare ruimte en water voor bronnen en zuivering zijn schaars</p> <p><i>De drinkwateropgave vraagt ruimte voor nieuwe bronnen, zuiveringen en leidingen. De huidige zoeklocaties vragen om ruimte en water in het gebied rondom Den Haag en Leiden: een regio waar ruimte en water schaars is. Toch moet hier naar ruimte gezocht worden voor de drinkwateropgave én voor diverse andere transitieopgaven – energietransitie, mobiliteit, woningbouw</i></p>	<p>3.4 Borgen drinkwateropgave in planvorming</p> <p>Overheden hebben op basis van Artikel 2 van de Drinkwaterwet een zorgplicht voor drinkwater en de taak om:</p> <ul style="list-style-type: none"> → de drinkwateropgave mee te wegen in eigen visie/ beleidsvorming <p>Gezien de schaarse ruimte drinkwater stevig te borgen Dunea levert de benodigde inhoudelijke informatie aan PZH. PZH verankert de drinkwateropgave in relevante beleidstrajecten, zoals in Ruimtelijke Voorstel, NPLG/PPLG en Omgevingsverordening.</p>	regionaal	<p>PZH, Dunea</p> <p>eventueel gemeente/ waterschap, andere belangenpartij betrekken</p>
	<p>Waterbesparing →</p>	<p>3.5 Doorzetten op opstellen en uitvoering van het Nationaal plan van aanpak waterbesparing</p> <p>Dunea heeft een programma Bewust en Duurzaam Watergebruik. Met dit programma stimuleert Dunea bewust en duurzaam watergebruik, zowel bij (particuliere en zakelijke) klanten en overheden als binnen de eigen organisatie. Provincie Zuid-Holland draagt bij door stimuleren van klimaatadaptief en toekomstbestendig bouwen.</p>	Zie Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing van IenW	

Programma- onderdeel	Prioritaire knelpunt(en)	Oplossingen en acties	Niveau actie	Actiehouder(s)
		(Steviger) verankeren en/of mogelijk maken van bewust en duurzaam watergebruik in (lokaal) beleid, convenanten en verordeningen. Inzetten op bewustwording en gedragsverandering door o.a. landelijke communicatie.		

5. Conclusies

Samenvattend is de urgentie Dunea-breed tot 2030 erg hoog. De verwachting van provincie Zuid-Holland en Dunea is dat de totale opgave van 9,6 Mm³ per jaar in 2030 in theorie ingevuld kan worden met renovatie en uitbreiding van het Rivier-duinsysteem (programma Berkheide, 5,5 Mm³/j) en de realisatie van nieuwe bronnen, aangevuld met tijdelijke maatregelen zoals inkoop.

Realisatie van deze opgaven is alleen mogelijk als in de uitvoering geen vertraging optreedt. In de praktijk loopt het programma Berkheide ruim twee jaar achter op de planning. Tijdelijke uitbreiding van de winning Meijendel en inkoop bij burens worden ingezet als een tijdelijk noodverband. In 2030 schakelt Dunea een nieuw systeem bij van bronnen en zuivering -naast het rivier-duinsysteem- om de totale opgave van 9,6 Mm³ per jaar in 2030 in te vullen.

Forse inzet op deze prioritaire acties dragen bij aan het realiseren van de opgave voor 2030:

PZH en Dunea zetten samen in op:

1. Versnellen en verbeteren proces vergunningen natuur door zowel Dunea als ODH
2. Regie op bestuurlijke besluitvorming mer procedure DWT 2030-2040
3. Toekomstige drinkwatervraag Dunea na 2040 agenderen in Deltaprogramma
4. Restroom problematiek agenderen bij het Rijk en organiseren regionale afstemming over restroomlozing met Bevoegde Gezagen;
5. Bepalen beschermingsniveau van de nieuwe bronnen Dunea na keuze voorkeursalternatief.
6. Voldoende capaciteit op het drinkwaterdossier bij provincie, Dunea en partners.
7. Herijken drinkwaterstrategie voor provincie Zuid – Holland
8. Inrichten ambtelijke regionale regietafel realisatie extra drinkwatercapaciteit, inclusief bestuurlijke escalatie
9. Borgen drinkwateropgave in planvorming
10. Doorzetten op opstellen en uitvoering van het Nationaal plan van aanpak waterbesparing

PZH en Dunea vragen van het Rijk:

1. Inzicht in waterbeschikbaarheid en -verdeling in de toekomst (Deltaprogramma). Niveau: nationaal en bovenregionaal (IenW, RWS, provincies en waterschappen in West-Nederland).
2. Beleid voor lozen concentraat. Nationale regierol voor oplossing vergunning voor lozen van concentraat (rijksbeleid). Niveau: Rijk/RWS, samen met waterschap en/of provincie(s).